

2025-05-05

Pia Brundin

Folkbildningsrådets och SISU Idrottsutbildarnas arbete med uppföljning och utvärdering – delrapport gällande 2024

1 Uppdraget och min bedömning

1.1 Uppdraget

Regeringen har förordnat mig som revisor från och med den 4 april 2024 till och med den 1 juni 2026. I uppdraget ingår att granska Folkbildningsrådets och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarnas arbete med uppföljning och utvärdering enligt 14–15 a §§ förordningen om statsbidrag till folkbildningen, samt därutöver vad som bedöms lämpligt.

Inom ramen för uppdraget lämnas härmed en delrapportering, gällande verksamhetsåret 2024.

I rapporten redovisas övergripande hur arbetet med uppföljning och utvärdering bedrivs i dag inom respektive organisation, samt de insatser och skeenden under 2024 som jag bedömt är särskilt intressanta med anknytning till området. Med utgångspunkt i det samlade materialet har jag också gjort en samlad bedömning av de styrkor respektive utvecklingsområden som framträder i organisationernas nuvarande arbete med uppföljning och utvärdering.

1.1.1 Genomförandet

Rapporten bygger på en genomgång av skriftliga underlag samt möten och intervjuer med företrädare för Folkbildningsrådet respektive SISU Idrottsutbildarna. Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna har faktagranskat och lämnat skriftliga synpunkter på utdrag ur rapporten som rör respektive organisation.

1.1.2 Rapportens disposition

Rapporten inleds med mina slutsatser och samlade bedömning. Därefter följer en kort bakgrund, som introducerar uppdragets frågor och de anvisningar som regeringen gett om uppföljning och utvärdering inom folkbildningen. Detta följs av en redovisning av hur arbetet med uppföljning och utvärdering bedrivs i dag inom Folkbildningsrådet, respektive SISU Idrottsutbildarna, med tonvikt på verksamhetsåret 2024.

1.2 Samlad bedömning och slutsatser

I det följande redovisas min samlade bedömning och de slutsatser som jag har kunnat dra i denna delrapportering av uppdraget.

1.2.1 En höjd ambitionsnivå och ett mer strukturerat arbete med uppföljning och utvärderingar

Vid en samlad bedömning av de underlag och uppgifter som jag har tagit del av i denna analys så kan jag konstatera att både Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna har en höjd ambitionsnivå i sitt arbete med uppföljning och utvärdering. Under 2024 har flera viktiga delar i arbetet kommit på plats.

För Folkbildningsrådets del handlar det bland annat om ett nytt system för statsbidrag till studieförbunden. Rutinerna för uppföljning har utökats och fler platsbesök har genomförts. En ny analysenhet har inrättats och rådet har anställt fler utredare och jurister för att arbeta med analys och granskning av statsbidraget till folkbildningen. Medlen som Folkbildningsrådet avsätter för utvärdering och uppföljning har ökat markant under senare år.

När det gäller SISU Idrottsutbildarna handlar det om ett mer systematiskt och strukturerat arbete inom uppföljning och utvärdering. SISU har bland annat under 2024 kompletterat sina tvååriga uppföljningsplaner med en risk- och väsentlighetsanalys som tagits fram i samarbete med distrikten.

Att ambitionsnivån höjts inom båda organisationerna är positivt. Det är också rimligt att arbetet utökats, sett i ljuset av statsbidragets storlek samt mot bakgrund av de problem som för några år sedan uppdagades inom bidragsgivningen.

Sammantaget bedömer jag, utifrån de uppgifter som jag har tagit del av i arbetet med denna delrapport, att Folkbildningsrådets och SISU Idrottsutbildarna i sitt arbete med uppföljning och utvärdering uppfyller de villkor som anges i 14–15 a §§ i förordningen om statsbidrag till folkbildningen.

1.2.2 Förnyelsearbetet fortsätter under 2025

Samtidigt som flera ambitionshöjningar har gjorts kan jag konstatera att förnyelsearbetet inom Folkbildningsrådets och SISU:s uppföljning och utvärdering är fortsatt pågående, och att viktiga delar tillkommer framöver. Exempelvis kan Folkbildningsrådet genom sin nyligen inrättade analysenhet nu börja utforma den nya inriktning för utvärderingarna som eftersträvs. En ny strategisk inriktning för Folkbildningsrådets utvärderingar ska antas under hösten 2025.

Även SISU kommer under 2025 anta en långsiktig strategisk plan för sin verksamhet, som förväntas bli ett viktigt underlag för kommande utvärderingar. Vidare kommer det nya statliga demokrativillkoret att påverka det fortsatta arbetet med uppföljning och utvärdering från och med 2025.

1.2.3 Arbetet kan utvecklas i vissa delar

Även om förnyelsearbetet är pågående framträder vissa delar i arbetet som jag bedömer kan utvecklas vidare. Dessa redovisas i det följande.

Folkbildningsrådets nya strategiska inriktning bör bidra till att sätta analyserna i en tydligare kontext

I dagsläget är det inte helt lätt att följa vilka frågor som har föranlett urvalet av de analyser som Folkbildningsrådet genomför. Den kommande strategiska inriktningen för Folkbildningsrådets utvärderingar bör bidra till att motivera urvalet av rådets utvärderingar och analyser och sätta dem i en tydligare kontext.

Folkbildningsrådet publicerar en stor del av sina rapporter på sin webbplats. Det kan övervägas om det finns anledning att också på webbplatsen kommunicera de strategiska utgångspunkter som rådet arbetar utifrån i sina analyser framöver, för att på så sätt öka transparensen i arbetet.

Folkbildningsrådet kan överväga att se över bredden av rapporter

Folkbildningsrådet har en bred rapportproduktion, och genomför både egna utvärderingar och särskilda studier, utöver de analyser som uppdras åt forskare vid olika lärosäten.

Den omfattande produktionen är samtidigt resurskrävande. Folkbildningsrådet kan överväga att se över bredden av rapporter som publiceras, för att bedöma om arbetet kan smalnats av och/eller avgränsas i någon del. På så sätt kan analysresurserna nyttjas så effektivt som möjligt, och kanaliseras till de delar av verksamheten där behoven bedöms som störst.

SISU kan utveckla sin analysverksamhet i en mer kvalitativ riktning

SISU har utvecklat och systematiserat sin uppföljning av verksamheten, men har överlag en tonvikt på kvantitativ uppföljning. Inslaget av kvalitativa analyser har hittills varit litet.

Utöver de analyser som uppdras åt externa forskare och utförare kan SISU överväga att också bredda sin egen analysverksamhet med fler kvalitativa inslag, för att på så sätt kunna belysa den folkbildningsverksamhet som bedrivs utifrån fler dimensioner.

Ett ökat erfarenhetsutbyte kan bidra till kunskapsutveckling

Folkbildningsrådet och SISU har i stora delar likartade uppdrag när det gäller utvärdering och uppföljning av anslaget till folkbildningen. Inslaget av erfarenhetsutbyten har dock hittills varit relativt begränsat. Det kan finnas anledning att överväga ett utökat erfarenhetsutbyte mellan organisationerna inom vissa delar av arbetet med uppföljning och utvärdering, för att på så sätt bidra till ökad kunskapsutveckling.

SISU kan överväga att publicera mer material på sin webbplats

SISU tar fram flera rapporter men publicerar relativt begränsat med material på sin webbplats. Det kan övervägas om fler underlag kan publiceras på förbundets webbplats, för att på så sätt bidra till ökad öppenhet och transparens om hur verksamheten bedrivs.

1.3 Utvärdering och uppföljning inom folkbildningen

Uppföljning och utvärdering skiljer sig primärt åt genom att uppföljning ofta görs löpande, för att beskriva hur en verksamhet utvecklas och genomförs. Medan uppföljning vanligtvis mäter utfall, inkluderar utvärdering en analys av orsakerna till utfallet. I det följande redovisas kortfattat hur arbetet med utvärdering och uppföljning har utvecklats inom folkbildningen.

1.3.1 Självförvaltningsmodellen medförde högre krav på utvärdering och uppföljning

Självförvaltningsmodellen infördes i samband med reformeringen av folkbildningen, och innebar en övergång från regelstyrning till målstyrning. Detta medförde ett behov av en förbättrad uppföljning och utvärdering av folkbildningen.

I folkbildningspropositionen 1990/91:82 fastslogs att en uppföljning som beskriver vad studieförbunden respektive folkhögskolorna presterar och en utvärdering som belyser prestationernas effekter och kvalitet måste ske kontinuerligt. Regeringen angav vidare att den uppföljning och utvärdering som är av intresse för riksdag och regering ska relateras till den statliga bidragsgivningen. Folkbildningsrådet gör uppföljning av den verksamhet som bedrivs med statsbidrag samt utvärderar denna. Staten tar dels del av rådets utvärdering men gör även en egen bedömning av materialet.¹

I folkbildningspropositionen angavs också att uppföljning och utvärdering bör vara en naturlig del i den verksamhet som bedrivs i studieförbund och folkhögskolor, för att ge anordnarna underlag för egen bedömning, målinriktning och kvalitativ utveckling av verksamheten. Folkbildningspropositionen framhöll vidare att det på lokal nivå är naturligt att utvärderingen fokuseras kring frågorna om *vad* som görs, *varför* och *hur*. Utvärderingen bör vara av processorienterad karaktär, inbegripa deltagare, innehåll och deltagarstyrning samt även vara förändringsinriktad.²

1.3.2 Regeringens krav på utvärdering och uppföljning

Folkbildningsrådet tilldelades under budgetåret 2024 drygt 4 miljarder kronor i statsbidrag till folkbildning, medan SISU Idrottsutbildarna tilldelades cirka 170 miljoner kronor till folkbildning inom idrotten.

Regeringens krav på utvärdering och uppföljning inom folkbildningen anges dels i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen, dels i de årliga riktlinjerna till Folkbildningsrådet respektive SISU Idrottsutbildarna.

Förordningen anger syften för och krav på utvärdering av folkbildningen

I förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen anges att syftet med statens stöd till folkbildningen är att

1. Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
2. Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,

¹ Prop. 1990/91:82, s. 40–41.

² Prop. 1990/91:82, s. 43.

3. Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och
4. Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

I förordningen anges också att Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna varje år ska lämna årsredovisning och budgetunderlag till regeringen enligt de riktlinjer som regeringen meddelar. Vidare anges att Folkbildningsrådet och Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna kontinuerligt ska följa upp och utvärdera verksamheten i förhållande till de syften som anges i 1 § och de villkor som föreskrivits för att statsbidrag ska lämnas (14–15 §§).³

Av förordningen framgår också att Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna, i enlighet med de riktlinjer som regeringen meddelar, ska lämna regeringen sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering. Regeringen kan därmed också styra aktörernas särskilda uppföljnings- och utvärderingsinsatser genom de årliga riktlinjerna.

Regeringens riktlinjer för Folkbildningsrådet 2024

I regeringens riktlinjer anges särskilda uppföljnings- och utvärderingsuppdrag till Folkbildningsrådet, exempelvis gällande kontrollen av statsbidraget till studieförbunden och hur demokratisyftet uppfylls. Även statistik om verksamheterna vid folkhögskolor och studieförbund har ingått att rapportera.

Folkbildningsrådet ska redovisa de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som har genomförts. Rådet ska också i en rapport redovisa en samlad bedömning av hur de fyra syftena med statsbidraget har uppnåtts. Redovisningen ska utgå från de resultatindikatorer som anges i budgetpropositionen för 2024.

Vidare anges att Folkbildningsrådet ska redovisa arbetet med den interna kontrollen av bidragshanteringen, inklusive avvikelshantering, resultat av denna kontroll samt eventuella återkrav av statsbidrag, samt vilka delar som ska vidareutvecklas.⁴

För 2024 fick Folkbildningsrådet även i uppdrag att i en särskild rapport om uppföljningsåtgärder om studieförbunden redovisa det fortsatta arbetet med de åtgärder som tidigare presenterats i rapporter 2021–2023.

Regeringens riktlinjer för SISU Idrottsutbildarna 2024

I riktlinjerna för 2024 anger regeringen att SISU Idrottsutbildarna ska redovisa de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som har genomförts, och att redovisningen så långt möjligt ska belysa effekter av verksamheten över tid. Resultaten från SISU:s uppföljnings- och utvärderingsinsatser ska, på motsvarande sätt som för Folkbildningsrådet, ligga till grund för en samlad bedömning av verksamheten.

³ Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen, 15 §.

⁴ Riktlinjer för budgetåret 2024 avseende Folkbildningsrådet i fråga om användningen av anslagen 14:1 och 14:2 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, s. 5.

SISU ska också redovisa arbetet med den interna kontrollen av bidragshanteringen.⁵

⁵ Riktlinjer för budgetåret 2024 avseende Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna i fråga om användningen av anslaget 14:1 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

2 Folkbildningsrådets arbete med uppföljning och utvärdering 2024

Folkbildningsrådet bildades 1991, i samband med reformeringen av folkbildningen, och tilldelades myndighetsuppgiften att fördela statsbidraget till folkbildningen utifrån de fyra syften som staten angett för folkbildningsanslaget. Medlemmar i Folkbildningsrådet är Studieförbunden i samverkan (som representerar de åtta studieförbunden), Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) samt Sveriges kommuner och regioner (SKR), som företräder folkhögskolor med regioner som huvudmän.

I detta kapitel redovisas Folkbildningsrådets arbete med uppföljning och utvärdering, med tonvikt på 2024.

2.1 Sammanfattande iakttagelser

- Folkbildningsrådet har infört ett nytt system för fördelning av statsbidrag till studieförbunden. I anslutning till detta har arbetet med uppföljningen av studieförbunden utvecklats och utökats.
- Även uppföljningen av folkhögskolorna har utvecklats.
- Folkbildningsrådet tar årligen fram en stor bredd av rapporter och analyser, men gör få effektstudier.
- Folkbildningsrådets arbete med utvärderingar har reviderats och ändrat inriktning. Det tidigare systemet ledde i många fall till fördyringar och förseningar. Rådet har nu för avsikt att själva genomföra fler utvärderingar.
- En ny analysenhet har inrättats under 2024 och en ny strategisk inriktning för rådets utvärderingar är inplanerad under hösten 2025.
- Kostnaderna för Folkbildningsrådets uppföljning och granskning har ökat över tid. Jämfört med 2020 har kostnaderna mer än tredubblats.

2.2 Nytt system för fördelning av statsbidrag till studieförbunden

Folkbildningsrådet införde ett reformerat system för statsbidrag till studieförbunden den 1 januari 2024. Det nya fördelningssystemet innehåller villkorsskärpningar som Folkbildningsrådet bedömer ska begränsa både incitament och möjligheter till felaktig bidragsanvändning. Det har också en mer kvalitativ inriktning jämfört med det tidigare systemet från 2017, som helt byggde på kvantitativa variabler och som därmed främjade de studieförbund som lyckats växa mest. Den tidigare fördelningsmodellen bedömde däremot inte om aktörerna genomförde verksamhet med hög kvalitet. Utöver den kritik som funnits av de

tidigare fördelningsmodellerna har det också framhållits att studieförbundens olika profiler med tiden blivit mindre tydliga.⁶

I utvecklingen av det nya fördelningssystemet har Folkbildningsrådet bland annat hämtat inspiration från fördelningsmodeller inom kultur och forskning, där bedömning av kvalitet ingår som en central del av systemen. Till skillnad från i det tidigare fördelningssystemet fördelas medel i den nya modellen framåtblickande. Studieförbunden förväntas i det nya statsbidragssystemet verka inom fem olika kvalitetsområden: bildning; demokrati och delaktighet; utbildning; civilsamhälle; kultur.⁷

I Folkbildningsrådets utvärdering av studieförbunden ska både enskilda studieförbunds insatser och tematiska områden med anknytning till målstyrningen inkluderas. Kvalitetsindikatorer framhålls som ett viktigt inslag, och ska ingå i en sammanvägd bedömning av studieförbunden och deras verksamhet.⁸ Folkbildningsrådets avsikt är att det nya systemet på ett förnyat sätt ska bidra till kunskaper om hur statens syften med bidragsgivningen till folkbildningen uppnås i studieförbundens verksamhet. Från att tidigare ha gjort stora analyser och tittat på helheten snarare än enskilda studieförbund har rådet nu börjat arbeta annorlunda och med en mer kvalitativ inriktning.⁹

2.2.1 Fördelning och uppföljning görs i treårscykler

I det nya fördelningssystemet ska statsbidraget till studieförbunden fördelas i treårscykler, där varje studieförbund inför en ny bidragsperiod lämnar in ett verksamhetsåtagande till Folkbildningsrådet. Åtagandet ska omfatta de verksamhetsmål förbundet önskar bedömas mot, förbundets profil i förhållande till olika indikatorer och omvärldsanalys, samt en självvärdering av innevarande treårsperiod. Folkbildningsrådet har tagit fram ramar för hur åtagandena bör se ut.

Folkbildningsrådets uppföljning av verksamheten ska i det nya systemet följa den treårsperiod som fördelningen sker i. Verksamheten följs upp två gånger per år. Inför en ny treårsperiod följs även studieförbundens profil upp. Uppföljningen ska utgå från en risk- och väsentlighetsanalys.¹⁰

2.3 Folkbildningsrådets arbete med utvärderingar har reviderats

Folkbildningsrådet formulerade under perioden 2010 till 2022 strategier för sin utvärderingsverksamhet. Sammanlagt tre strategier togs fram, varav den sista gällde för perioden 2019–2022.¹¹

Till stöd vid framtagandet av strategierna och urval av frågor för utvärderingar fanns en expertgrupp, bestående av ledamöter från folkbildningen,

⁶ Folkbildningsrådet (2024) *Kvalitet och transparens för framtidens folkbildning – Folkbildningsrådets redovisning till regeringen 10 maj 2024*, s. 25–26.

⁷ Folkbildningsrådet (2025) *Folkbildningens betydelse för samhället 2024*, s. 6.

⁸ Folkbildningsrådet (2025) *Årsredovisning 2024*, s. 8–9.

⁹ Intervju med företrädare för Folkbildningsrådet, 28 mars 2025.

¹⁰ Folkbildningsrådet (2025) *Årsredovisning 2024*, s. 9.

¹¹ Strategi för Folkbildningsrådets utvärderingar och särskilda studier 2019–2022.

forskningssamhället, riksdag/regionala/lokala politiska församlingar samt från myndigheter och organisationer inom angränsande politikområden. Expertgruppen medverkade i att lägga ut merparten av Folkbildningsrådets utvärderingsuppdrag till olika lärosäten.

Modellen med expertgrupp och externa utvärderingar bedömdes dock med tiden som alltför tidkrävande och kostsam. Dessutom bedömdes att det nya systemet för fördelning av statsbidrag till studieförbunden skulle medföra förändringar i rådets arbete med uppföljning och utvärdering. I samband med att den senaste strategiska inriktningen för kunskapsutveckling löpte ut 2022 lät därför Folkbildningsrådet göra en extern översyn med syftet att lämna förslag om en ny strategisk inriktning.

2.3.1 Extern översyn konstaterade behov av ändrade arbetsformer

I översynen konstaterades att processen för att initiera utvärderingar primärt utgått från ett externt perspektiv på verksamheten, vilket skapat ett glapp i relation till Folkbildningsrådets kunskapsbehov. Utvärderingsprocessen kantades i många fall av fördröjningar och förseningar, vilket bidrog till att utvärderingarna blivit mindre användbara för Folkbildningsrådet.¹² En central slutsats var att den interna kunskapsproduktionen behövde stärkas på Folkbildningsrådet, bland annat genom att utveckla en samlad analysfunktion med kompetens och resurser att genomföra egna analyser och utvärderingar.

Folkbildningsrådet har därefter arbetat vidare utifrån denna inriktning. Expertgruppen avvecklades under hösten 2023, och arbetet med att bygga upp en intern analysenhet har pågått under 2024. Enhetens verksamhet kom igång under senare delen av hösten, men präglades initialt av tjänstledigheter och vakanser. Enheten blev fulltalig under våren 2025, och består av fyra medarbetare, inklusive enhetens chef.

2.3.2 Folkbildningsrådets kommande utvärderingar ska bli mer verksamhetsnära

Den nya inriktningen på Folkbildningsrådets analyser har ännu inte fått fullt genomslag, dels eftersom verksamheten varit under uppbyggnad, dels eftersom ett antal utvärderingar som påbörjats under den tidigare ordningen med expertgrupp genomförts under enhetens första halvår.

Folkbildningsrådet uppger att de framöver avser att genomföra mer verksamhetsnära utvärderingar, som ska ge underlag för beslut och verksamhetsutveckling. Det handlar primärt om hur folkbildningen arbetar med olika frågor, målgrupper och större områden som exempelvis kulturprogram, samt om kvaliteten i olika delar. Vilka frågor som ska prioriteras tas fram i samarbete med de två statsbidragsenheterna på Folkbildningsrådet, och utifrån de behov som de ser.

Därutöver har Folkbildningsrådet för avsikt att genomföra mer övergripande utvärderingar av folkbildningens resultat och förutsättningar. Det kan exempelvis

¹² Strategirådet (2023) *Förslag på strategisk inriktning. Folkbildningsrådets kunskapsproduktion.*

ske genom analys av offentlig statistik, enkätundersökningar eller mikrodataanalyser. Dessa prioriteras utifrån angelägenhetsgrad, budgetmedel och eventuellt externt forskarstöd som behövs, exempelvis för viss åtkomst av mikrodata, men också för att nå både vetenskaplig noggrannhet och viss självständighet från Folkbildningsrådet.

En ny strategisk riktning planeras inför hösten 2025

Ytterst är det styrelsen som ger ramarna och anger vilka prioriteringar som ska göras, därefter generalsekreteraren i samråd med ledningsgruppen och analysenheten. På vilket sätt styrelsen ska styra och ge ramar avgörs under hösten 2025, i samband med att en ny strategisk inriktning för Folkbildningsrådet under de kommande tre åren ska beslutas av Folkbildningsrådets representantskap.¹³

2.3.3 Min bedömning

Folkbildningsrådets ändrade inriktning i arbetet med utvärderingar framstår som välmotiverad, och bör ge bättre förutsättningar för rådet att arbeta mer ändamålsenligt och resurseffektivt inom utvärderingsverksamheten framöver.

Genom att Folkbildningsrådet bygger upp en större intern analyskapacitet kan det också finnas bättre förutsättningar att inrikta kommande forskarledda analyser mer specifikt mot frågor där det hittills genomförts färre studier, exempelvis kopplat till folkbildningens samhällseffekter.

Urvalet av analyser som framstår i dagsläget som mycket brett orienterat. Den kommande strategiska inriktningen bör kunna bidra till att sätta in de analyser som genomförs i en tydligare kontext.

2.4 Genomförda utvärderingar 2024

I Folkbildningsrådets utvärderingar analyseras hur folkbildningsverksamheten svarar mot statens syften med stödet till folkbildningen.

Som redovisats ovan förberedde Folkbildningsrådet under 2024 för nya arbetssätt inom utvärdering och analys. Tre rapporter slutfördes och publicerades enligt beslut kopplat till den tidigare strategin:

- Folkbildning i landsbygder – om folkbildningens betydelser för människor och lokalsamhällen i svenska landsbygder, i samarbete med forskare vid Marie Cederschiöld högskola.
- Digitaliserad folkbildning, i samarbete med forskare vid Göteborgs universitet.
- Kvaliteten är helheten – utredning om kvalitet i allmän kurs.¹⁴

Därutöver arbetade FBR med följande rapporter som publiceras under 2025:

- Nedskärningarnas konsekvenser – en initial analys av hur minskade anslag och ansträngd ekonomi påverkar folkbildningen.

¹³ Skriftlig kommunikation med Folkbildningsrådet, 17 april 2025.

¹⁴ Rapporten ”Kvaliteten är helheten” är den första rapporten med den mer verksamhetsnära inriktningen, men gjordes innan analysenheten kom på plats.

- Utan färdigt facit – folkhögskolans lärarkår mellan frihet och tradition, i samarbete med forskare vid Linköpings universitet.
- Bildningen i folkbildningen – för individ och samhälle.
- Kulturens infrastruktur, en rapport om neddragningarnas konsekvenser för kulturlivet, i samarbete med Svensk biblioteksförening och Studieförbunden i samverkan.

Rapporten *Utan färdigt facit* är gjord utifrån beslut fattade enligt den tidigare strategin. Folkbildningsrådet har också förberett för en utvärdering av studieförbundens arbete med deltagare som har funktionsnedsättning. Utvärderingen kommer ligga till grund för bedömningar om statsbidragstilldelning samt för fortsatt utveckling av bidragsgivning och uppföljning.¹⁵

2.4.1 Redovisningar som lämnats till regeringen

Under 2024 har Folkbildningsrådet bland annat haft i uppdrag av regeringen att redovisa en samlad bedömning av folkbildningens betydelse för samhället, vilket utgör en årligen återkommande åiterrapportering. I rapporten *Kvalitet och transparens för framtidens folkbildning* redogör Folkbildningsrådet för de åtgärder som genomförts med syfte att förbättra kvalitet och transparens i studieförbundens verksamhet.

2.4.2 Särskilda studier ska komplettera Folkbildningsrådets utvärderingar

Utöver utvärderingarna genomför Folkbildningsrådet också årligen ett antal särskilda studier. De kortare studierna ska bidra till åiterrapporteringen till regeringen och fördjupa resultaten från uppföljningen. De ska också ge kunskap till arbetet med formulering av ramverk och fördelning av statsbidrag.¹⁶

Under 2024 rör det sig om sammanlagt 10 studier, inom områdena folkhögskolans och studieförbundens ekonomi, kvalitet i folkbildningsverksamheten samt verksamhetsuppföljning kring särskilda insatser.¹⁷ De särskilda studierna syftar till att komplettera Folkbildningsrådets utvärderingar och genomförs antingen av kansliets handläggare eller av externa uppdragstagare. De särskilda studierna behöver inte alltid vara kopplade till statens syften med bidraget, utan i stället är det rådets kunskapsbehov som är styrande för vad som ska undersökas.¹⁸

2.4.3 En omfattande rapportering men få effektstudier

Sammantaget har Folkbildningsrådet en stor bredd i de rapporter som publiceras. Metodansatsen i rapporterna är både kvantitativ och kvalitativ. Andelen

¹⁵ Folkbildningsrådet (2025) Årsredovisning 2024, s. 22.

¹⁶ Folkbildningsrådet (2025) *Utvärdering, uppföljning och granskning på Folkbildningsrådet*, promemoria 2025-04-16.

¹⁷ <https://folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/publikationer-och-remissvar/rapporter/rapporter-2024/>

¹⁸ SOU 2024:42, *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid*.

effektstudier av folkbildningen har dock över tid varit relativt begränsad, vilket också påtalats i tidigare analyser.¹⁹

2.4.4 Min bedömning

Folkbildningsrådet har en bred rapportproduktion, och genomför både egna utvärderingar och särskilda studier, utöver de studier som uppdras åt forskare vid olika lärosäten.

Den omfattande produktionen är samtidigt resurskrävande. Folkbildningsrådet kan överväga om arbetet skulle kunna smaltas av och/eller avgränsas i någon del, för att på så sätt kunna nyttja sin analyskapacitet så effektivt som möjligt i de delar av verksamheten där behoven bedöms som störst.

2.5 Folkbildningsrådets uppföljning 2024

Folkbildningsrådets uppföljning ska säkerställa att studieförbundens och folkhögskolornas organisationer och verksamhet lever upp till de krav som ställs genom förordningen om statsbidrag till folkbildningen och Folkbildningsrådets villkor för statsbidrag. Folkbildningsrådet följer även upp att verksamheten bidrar till statens syften med statsbidraget. De urval som Folkbildningsrådet gör inom uppföljningen baseras på identifierade risker.

Folkbildningsrådet har följt upp samtliga studieförbund utifrån dokumentation och verksamhetsstatistik, samt genom platsbesök. Studieförbundens redovisning av det systematiska kvalitetsarbetet och internkontrollen har bedömts. Vidare har rådet genomfört mål- och resultatdialoger med samtliga studieförbunds ledningar.

Folkhögskolorna har följts upp genom dokumentanalys och verksamhetsstatistik för samtliga skolor. Därutöver har Folkbildningsrådet genomfört platsbesök på ett urval av folkhögskolor, baserat på en risk- och sårbarhetsanalys. Folkbildningsrådet har även bedömt folkhögskolornas redovisning av det systematiska kvalitetsarbetet och riskanalyser.²⁰

2.5.1 Uppföljningen 2024 visade behov av stärkta interna rutiner

I Folkbildningsrådets uppföljning av studieförbunden och folkhögskolorna 2024 framkom att interna rutiner i vissa avseenden är ett gemensamt utvecklingsområde för både folkhögskolor och studieförbund.

För folkhögskolorna handlar det om att i vissa fall se över administrativa rutiner samt tydlighet i deltagarinformation och studeranderättsliga frågor. Uppföljningen visade även att det finns ett behov av rutiner för överlämning när nyckelpositioner byts, samt behov av fortsatta stödjande insatser för att höja folkhögskolornas kompetens i att utföra riskanalytiskt arbete. För studieförbund konstaterades att implementeringen av rutiner för risk- och sårbarhetsbedömning av samverkan på lokal nivå behöver bli mer jämn.

¹⁹ SOU 2024:42, *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid*; Folkbildningsrådet (2016). *Folkbildningens frihet och värde. Metaperspektiv på folkhögskolor och studieförbund*.

²⁰ Folkbildningsrådet (2025): *Årsredovisning 2024*.

Vid Folkbildningsrådets verksamhetsbesök hos studieförbunden framkom vissa skillnader i hur väl de olika förbunden på lokal nivå implementerat nationella rutiner och arbetssätt. Studieförbundens systematiska kvalitetsarbete och internkontroller bedömdes dock som i huvudsak välfungerande. Ett undantag konstaterades dock i Kulturens Bildningsverksamhet, vars verksamhet avvecklades under 2023.²¹

2.5.2 Uppföljningen sker utifrån en risk- och sårbarhetsanalys

Folkbildningsrådets risk- och sårbarhetsanalys utgör en viktig grund för att prioritera i uppföljningen. Analysen ska revideras vid behov och inför ett nytt verksamhetsår.²²

Ett projekt för att stärka bidragsmottagarnas arbete med risk- och sårbarhetsanalys inleddes 2023, som ett led i Folkbildningsrådets utvecklingsarbete inom uppföljningen. Tillsammans med företrädare för studieförbund och folkhögskolor utarbetades en modell för riskanalys, som anpassades till bidragsmottagarnas förutsättningar. En vägledning för modellen togs fram och skickades ut till alla folkhögskolor och studieförbund i början av 2024.²³

2.5.3 Arbetet med riskanalyser inom folkhögskolorna har utökats

Folkbildningsrådet har angett instruktioner för riskanalyser till folkhögskolornas styrelser. En modell för riskanalyser togs fram under 2023, och Folkbildningsrådet skickade även ut en vägledning och informerade digitalt om modellen.

Under 2024 samlade Folkbildningsrådet in och gick igenom resultatet av riskanalyserna. Detta innebar en nivåhöjning jämfört med tidigare år, då folkhögskolornas risk- och väsentlighetsanalyser följts upp via styrelsernas beskrivningar av rutiner, ansvar och roller för folkhögskolornas arbete.

Riskanalyserna omfattade risk för brister angående organisationens statsbidragshantering, kvalitetssäkring av verksamheten, kunskap om styrdokument i myndighetsutövning samt risk för brott mot demokrativillkor. Folkhögskolornas styrelser listar främst svag ekonomi och politiska beslut som kan påverka deras verksamhet. Folkbildningsrådet bedömer dock att risker förekommer även inom övriga områden, och att dokumenterade rutiner och policies som flera styrelser hänvisar till inte är tillräckliga för att bedöma risknivån som låg.²⁴

2.5.4 Omvärldsanalyser ska bidra till en bredare kunskapsuppbyggnad

Folkbildningsrådets omvärldsanalyser ska bidra till ökad förankring och relevans för de analyser som genomförs inom folkbildningsområdet. Enligt bidragsvillkoren

²¹ Folkbildningsrådet (2024): *Uppföljningsrapport 2024 – Folkbildningsrådets uppföljning av folkhögskolor och studieförbund som mottagare av statsbidrag*.

²² Folkbildningsrådet (2025) *Folkbildningsrådets uppföljning av studieförbunden – Gäller uppföljning 2025*.

²³ Folkbildningsrådet (2024) *Uppföljningsrapport 2024 – Folkbildningsrådets uppföljning av folkhögskolor och studieförbund som mottagare av statsbidrag*.

²⁴ Ibid.

som beslutades 2023 ska omvärldsanalysen göras vart tredje år, och tas fram av Folkbildningsrådet i en gemensam process med samtliga studieförbund.

Omvärldsanalysen fungerar som ett underlag i kvalitetsbedömningssystemet för statsbidrag till verksamhet i studieförbunden. Den ska också vara ett stöd för studieförbunden i deras arbete med att planera för och bedriva en verksamhet med hög relevans. Studieförbunden förväntas ansluta till omvärldsanalysen på olika sätt, utifrån profil, och i sina verksamhetsåtaganden exempelvis ange hur de avser att bedriva en verksamhet som stöder en önskad utveckling eller motverkar en oönskad utveckling.²⁵

2.5.5 Granskning av kostnadsersättningar och rutiner vid ny samverkan

Folkbildningsrådet har under 2024 granskat kostnadsersättningar utifrån den metod som Riksrevisionen använde när de granskade kontroll och uppföljning av statsbidraget till studieförbunden 2022. Kostnadsersättningarna utgör en ersättning för en faktisk kostnad som cirkelledare eller samarbetsorganisation haft för folkbildningsverksamheten, och utgör enligt rådet mindre än två procent av studieförbundens kostnader.

Granskningen genomfördes på plats hos studieförbunden genom granskning av bokföringsunderlag. Resultatet av granskningen visade inte några tecken på allvarliga brister.

Folkbildningsrådet har under 2024 även genomfört en tematisk granskning av studieförbundens rutiner vid ny samverkan. Resultatet av granskningen visade inga samarbeten som rådet bedömer att studieförbunden borde ha avstått ifrån. Däremot har rådet konstaterat att den varierande implementeringen av rutiner lokalt innebär sårbarheter i studieförbundens kvalitetsarbete.²⁶

2.5.6 Folkbildningsrådets granskningar har lett till återkrav av statsbidrag

Utöver utvärderingar, uppföljningar och de analyser som redovisats ovan genomför Folkbildningsrådet även granskningar i de fall då det bedöms att en statsbidragsmottagare inte uppfyllt villkoren för statsbidraget och att detta förhållande inte är av ringa karaktär.

En granskning kan också inledas om det finns anledning att anta att det finns allvarliga brister i verksamhetens kvalitet. Syftet med granskningarna är att säkerställa att statsbidraget använd så som avsetts.

En granskning kan avslutas med beslut om återkrav av statsbidrag eller krav på att folkhögskolan eller studieförbundet ska vidta åtgärder för att komma till rätta med konstaterade brister. En granskning kan också leda till att Folkbildningsrådet

²⁵ Folkbildningsrådet (2023) *Omvärldsanalys – Del av kvalitetsbedömningssystemet för statsbidrag till verksamhet i studieförbunden 2025–2027*.

²⁶ Folkbildningsrådet (2025): *Årsredovisning 2024*, s. 11–12.

beslutar att hålla inne statsbidrag för en viss period eller att inte längre betala ut statsbidrag om villkoren inte följs.²⁷

En majoritet av Folkbildningsrådets granskningar under 2024 gällde statsbidragsmottagares bristande anordnarskap i relation till frågor om samverkanspart, samverkansavtal och distansutbildningar. Merparten av de granskningar som avslutades ledde till krav på återbetalning av statsbidrag. Studieförbunden återbetalade även statsbidrag baserat på upptäckter i studieförbundens internkontroll och efterkontroll.

Folkbildningsrådets återkrav av statsbidrag från studieförbunden 2024 uppgick sammanlagt till 5,9 miljoner kronor, medan återkraven av statsbidrag till folkhögskolor uppgick till 16 miljoner kronor.²⁸

Den relativt stora skillnaden i nivå på återkraven beror på att det under 2024 avslutades ett antal större granskningsärenden avseende folkhögskolor som landade i omfattande återkrav på grund av bristande villkorsefterlevnad.²⁹

2.5.7 Min bedömning

Som framgår av redovisningen ovan har Folkbildningsrådet i flera avseenden höjt ambitionen i de uppföljningsinsatser som rådet genomför. Riskanalyserna har breddats och fördjupats, och fler platsbesök har genomförts. Folkbildningsrådets granskningar har lett till återkrav av statsbidrag. Sammantaget bedömer jag att uppföljningen framstår som systematisk och riskbaserad.

2.6 Folkbildningsrådets kostnader för uppföljning och granskning har ökat

Över tid har kostnaderna för Folkbildningsrådets uppföljning och granskning ökat. Av årsredovisningen för 2024 framgår att kostnaderna mer än tredubblats jämfört med 2020.

Tabell 1. Kostnader för att följa upp och granska folkbildningsverksamheten (mnkr)

	2024	2023	2022	2021	2020
Kostnadsutveckling (mnkr)	18,0	16,2	8,5	7,6	5,2

Källa: Årsredovisning 2024, Folkbildningsrådet

Det främsta skälet till kostnadsökningarna är rekrytering av fler utredare och jurister till Folkbildningsrådet. Utöver uppbyggnaden av analysenheten har

²⁷ Folkbildningsrådet (2025) *Utvärdering, uppföljning och granskning på Folkbildningsrådet*, promemoria 2025-04-16.

²⁸ Folkbildningsrådet (2025): *Årsredovisning 2024*, bilaga 1.2, respektive 2.2.

²⁹ Kommunikation med Folkbildningsrådet 2025-04-30.

förstärkningar skett av folkhögskole- respektive studieförbunds enheten, men också av rättsenheten.³⁰

Under 2024 har kansliet utökats med fyra tjänster inom bland annat juridik och analys. För att fullfölja det pågående utvecklingsarbetet inom kontroll och uppföljning fick Folkbildningsrådet en fortsatt utökad budgetram av representantskapet inför 2025.³¹

2.6.1 Min bedömning

Den höjda ambitionsnivån i arbetet med uppföljning och granskning har medfört att Folkbildningsrådets kostnader inom området ökat avsevärt under senare år. Jag bedömer att kostnadsökningen framstår som välmotiverad och rimlig, sett i ljuset av den omfattande verksamhet som analyseras samt mot bakgrund av statsbidragets storlek.

³⁰ Intervju Folkbildningsrådet 16 april 2025.

³¹ Folkbildningsrådet (2025) *Årsredovisning 2024*, s. 59.

3 SISU Idrottsutbildarnas arbete med uppföljning och utvärdering 2024

Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna (SISU) verkar för idrottens utveckling genom folkbildning och utbildning. SISU består av sammanlagt 76 medlemsorganisationer, varav 72 är specialidrottsförbund anslutna till Riksidrottsförbundet samt fyra övriga förbund.³² SISU bröts ut från Folkbildningsrådet 2007 och har sedan dess själva hanterat sin del av statsbidraget till folkbildningen.

I detta kapitel redovisas SISU Idrottsutbildarnas arbete med uppföljning och utvärdering, med tonvikt på 2024.

3.1 Sammanfattande iakttagelser

- SISU har under de senaste två åren inlett ett mer systematiskt och strukturerat arbete med uppföljningen av sin verksamhet.
- Tonvikten i arbetet är främst kvantitativ. Endast tre fördjupade utvärderingar har genomförts sedan 2007.
- En långsiktig strategi för SISU är under utveckling, och kommer enligt SISU ge bättre förutsättningar för uppföljning och utvärdering framöver.
- SISU redovisar sina verksamhetskostnader för uppföljning och utvärdering på olika sätt över tid.

3.2 SISU:s uppföljning och kontroll av verksamheten

I likhet med Folkbildningsrådet ska SISU kontinuerligt följa upp verksamheten i förhållande till statens syfte med statsbidraget. Sedan 2013 redovisar SISU årligen en samlad bedömning av hur de fyra syftena med statsbidraget enligt förordningen om statsbidrag till folkbildningen har uppnåtts. Rapporten ska, enligt regeringens riktlinjer, även omfatta en analys av innehåll, utveckling och kvalitet avseende den studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet som statsbidraget har använts till. Rapporten ska utgå ifrån de resultatindikatorer som anges i budgetpropositionen.

Av regeringens riktlinjer framgår också att SISU ska redovisa de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som har genomförts. Utvärderingen bör omfatta en jämförelse mellan olika distrikt, samt effekter av verksamheten över tid.³³ Vidare anges i

³² Sveriges Bridgeförbund, Svenska Livräddningssällskapet, Svenska Pistolskytteförbundet och Svenska Schackförbundet.

³³ Riktlinjer för budgetåret 2024 avseende Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna i fråga om användningen av anslaget 14:1 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

riktlinjerna även ett antal specifika återrapporteringar som SISU ska lämna till regeringen.

Jämfört med Folkbildningsrådets bidragsgivning har SISU ett mer avgränsat uppdrag. Studieförbundet fördelar inte heller statsbidrag i samma omfattning som Folkbildningsrådet. År 2024 tilldelades SISU cirka 170 miljoner kronor i statsbidrag till folkbildning, vilket kan jämföras med de drygt 4 miljarder kronor som tilldelades Folkbildningsrådet.

3.2.1 Visst samarbete förekommer med Riksidrottsförbundet om kontrollen av föreningarna

Riksidrottsförbundet och SISU samarbetar både på riksnivå och regionalt via gemensamma styrelser, chefer och kanslier.³⁴ Detta medför vissa synergieffekter inom arbetet med uppföljning och kontroll. Exempelvis genomför Riksidrottsförbundet en initial kontroll av de ideella idrottsföreningar som ansöker om medlemskap i specialidrottsförbund och i Riksidrottsförbundet.

I kontrollen bedöms om föreningarna lever upp till förbundets stadgar. Den ansökande föreningen ska bland annat ha organisationsnummer hos Skatteverket och bankgiro/plusgiro kopplat till organisationens namn. Riksidrottsförbundet gör också årligen slumpmässiga kontroller för att säkerställa att föreningen existerar och bedriver idrottslig verksamhet. Härigenom finns en kännedom om de föreningar som Riksidrottsförbundet godkännt som medlemmar när de beviljas resurser från SISU till folkbildning.³⁵

3.2.2 Gemensamt ekonomisystem med distrikten

SISU har sedan 2021 ett gemensamt ekonomisystem tillsammans med de 19 RF-SISU distrikten. För att uppnå en enhetlig redovisning inom distrikten har Riksidrottsförbundet och SISU fastställt bokföringsinstruktioner. Enligt dessa ska en originalfaktura alltid erhållas om ett distrikt ska ta kostnaden. De kostnader som kan täckas ska vara kopplade till genomförandet av verksamhet inom godkända verksamhetsformer. Det är inte tillåtet att betala ut kontanta bidrag.

SISU framhåller att man därigenom har goda förutsättningar att följa upp och kontrollera statsanslaget, genom att originalfakturan ställs till RF-SISU distriktet och betalas direkt av distriktet till respektive leverantör.³⁶

3.2.3 Uppföljningen styrs genom tvååriga uppföljningsplaner

Uppföljningsverksamheten inom SISU Idrottsutbildarna utgår sedan år 2022 från tvååriga uppföljningsplaner.

SISU:s nationella uppföljning genomförs i huvudsak på avdelningen för analys och uppföljning. Verksamheten har utökats under senare år, då arbetet med kontroll och

³⁴ SISU (2025): *Årsredovisning 2024*.

³⁵ SISU Idrottsutbildarna (2024): *SISU Idrottsutbildarnas arbete med att säkerställa en korrekt bidragshantering – särskild återrapportering 2024*, s. 3.

³⁶ SISU Idrottsutbildarna (2024): *SISU Idrottsutbildarnas arbete med att säkerställa en korrekt bidragshantering – särskild återrapportering 2024*, samt skriftlig kommunikation med SISU 2025-04-30.

uppföljning generellt har ökat på det gemensamma kansliet med Riksidrottsförbundet. En verksamhetscontroller arbetar specifikt med uppföljning av SISU, men övriga medarbetare på avdelningen är också involverade i delar av arbetet. En tonvikt har lagts på att det ska finnas tydliga anvisningar och riktlinjer.³⁷

På det nationella kansliet arbetar totalt omkring 31 personer specifikt med frågor kopplade till SISU Idrottsutbildarna.

3.2.4 En risk- och väsentlighetsanalys ska vara vägledande för uppföljningen

Utöver de tvååriga uppföljningsplanerna införde SISU även en risk- och väsentlighetsanalys under 2024. Risk- och väsentlighetsanalysen utvecklades gemensamt med RF-SISU distrikten under 2023, som en del i arbetet med att stärka den interna kontrollen av bidragshanteringen. Analysen resulterade i en lista på elva identifierade och prioriterade risker med varierande risknivå. Utifrån dessa prioriterades fem övergripande kontrollåtgärder under 2024:³⁸

- Att tydliggöra ansvarsfördelningen i uppföljningsarbetet mellan riks- och distriktsnivå
- Uppföljning av lägrgruppsledare
- Uppföljning av dokumentering
- Kännedom om anvisningarna för folkbildningsverksamhet
- Systemutveckling

3.2.5 En långsiktig strategisk plan ska antas i maj 2025

SISU har hittills ingått i en gemensam strategi med Riksidrottsförbundet (Strategi 2025). Under 2023 - 2025 har dock en separat strategi för SISU utvecklats tillsammans med medlemsförbunden och RF-SISU distrikten. Strategin sträcker sig från 2026 till 2035, och ska beslutas vid Riksidrottsmötet i maj 2025, och därefter omsättas i en verksamhetsinriktning för 2026–2027.³⁹

SISU framhåller att den nya strategin kommer utgöra ett viktigt underlag för kommande utvärderingar, och att den även kan underlätta arbetet med att ta fram nya indikatorer. Strategin föreslås bestå av tre målområden med två delmål vardera, och indikatorerna ska kopplas till dem.⁴⁰

3.2.6 Mål- och uppföljningsdialoger med RF-SISU distrikten

SISU följer sedan 2021 upp distriktens verksamhet genom regelbundna mål- och uppföljningsdialoger inför varje verksamhetsår. Dialogerna syftar till att fastställa förväntningarna inför det kommande folkbildningsåret, men också till att inhämta information om de regionala förutsättningarna för varje RF-SISU distrikt. Distriktens arbete följs också upp i förhållande till deras uppsatta mål vid tre tillfällen under verksamhetsåret; ett under våren och två under hösten. Därutöver

³⁷ Intervju med företrädare för SISU 4 december 2024.

³⁸ SISU Idrottsutbildarna (2025) *Samlad bedömning 2024*, s. 6.

³⁹ SISU Idrottsutbildarna (2025) *Årsredovisning 2024*, s. 8.

⁴⁰ Intervju. SISU 10 april 2025.

genomför SISU stickprovskontroller, samt kontroller när vissa siffror avviker eller framstår som orimliga.⁴¹

3.2.7 Tematisk verksamhetsuppföljning utifrån brister och risker

SISU genomför årligen tematiska, distriktsövergripande verksamhetsuppföljningar. De teman som väljs ut kan utgå från brister eller risker som tidigare identifierats i uppföljningen av verksamheten, eller aktuella frågor i pågående verksamhetsutveckling.

Sedan 2019 har SISU genomfört åtta tematiska fördjupningar, exempelvis gällande distriktens uppföljnings- och kontrollrutiner (2020), kontroll av närvaro och arrangemang (2022) samt riktad uppföljning av folkbildningsresurs (2023).⁴²

3.2.8 Distrikten genomför kontroll och uppföljning på lokal nivå

Samtliga RF-SISU distrikt ska ha rutiner för intern uppföljning och kontroll. Flera RF-SISU distrikt har utsedda verksamhetscontollers på del- eller heltid. På så sätt ska felaktigheter i verksamheten som finansieras av det statliga folkbildningsanslaget förhindras och åtgärdas. Distrikten arbetar med en systematisk uppföljning av folkbildningsverksamheten, och genomför också på eget initiativ löpande kontroll av bidragshanteringen i den egna verksamheten.⁴³

Vid slutet av verksamhetsåret rapporterar RF-SISU distrikten in de uppföljnings- och kontrollåtgärder som har genomförts under året och vad dessa har resulterat i. Distriktsstyrelsen har det yttersta ansvaret för att säkerställa att den verksamhet som rapporteras till SISU centralt är kvalitetssäkrad och följer villkoren för statsbidrag och förbundets egna anvisningar.⁴⁴

3.2.9 Verksamhetskostnaderna för uppföljning och analys har redovisats på olika sätt

Omkring 600 000 kr avsätts till den specifika uppföljningsresursen på SISU:s rikskansli.⁴⁵ Utöver detta arbetar flera personer med dessa frågor på SISU:s kansli, och distrikten deltar också i uppföljningen.

SISU:s verksamhetskostnader för arbetet med kvalitet och uppföljning har redovisats på olika sätt över åren, vilket gör det svårt att följa kostnadsutvecklingen över tid. För 2024 redovisas kostnaderna som en del av stabskostnaderna, och framgår därmed inte i tabellen nedan. SISU framhåller att uppföljningsresurserna inte har minskat, men att de däremot har redovisats på olika sätt.

⁴¹ SISU Idrottsutbildarna (2024): *SISU Idrottsutbildarnas arbete med att säkerställa en korrekt bidragshantering – särskild återslagrapportering 2024*, s. 7–8.

⁴² SISU Idrottsutbildarna (2024): *SISU Idrottsutbildarnas arbete med att säkerställa en korrekt bidragshantering – särskild återslagrapportering 2024*, s. 8–9.

⁴³ SISU Idrottsutbildarna (2025) *Samlad bedömning 2024*.

⁴⁴ SISU Idrottsutbildarna (2024): *SISU Idrottsutbildarnas arbete med att säkerställa en korrekt bidragshantering – särskild återslagrapportering 2024*, s. 10.

⁴⁵ Intervju SISU, 10 april 2025.

Tabell 2. Kostnader gällande av kvalitet och utvärdering av verksamheter och effekter (mnkr)

	2024	2023	2022	2021	2020
Kostnadsutveckling (mnkr)	0	1	2,1	0,6	0,4

Källa: Årsredovisning 2024, SISU Idrottsutbildarna, s. 7.

3.3 Tonvikt på kvantitativ verksamhetsuppföljning

SISU:s verksamhetsuppföljning består huvudsakligen av kvantitativa data. Årligen publiceras ”Idrottsrörelsen i siffror”, som också utgör en del av SISU:s verksamhetsberättelse. Redovisningen utgår från statistik och enkäter till deltagarna (deltagaruppföljning). Den samlade bedömningen som SISU årligen rapporterar till regeringen innehåller bland annat bedömningar av hur verksamheten bidrar till statens syften med bidraget. Redovisningen görs till stor del med hjälp av kvantitativa mått med tillhörande beskrivningar och analyser.

3.3.1 Tre fördjupade utvärderingar sedan 2007

Inslaget av kvalitativa utvärderingar har hittills varit relativt litet. Sedan 2007 har SISU utöver återrapporteringar till regeringen publicerat tre fördjupade utvärderingar av SISU:s folkbildande verksamhet. Utvärderingarna har initierats av SISU och genomförts i samarbete med forskare vid olika lärosäten.⁴⁶ Den senaste utvärderingen publicerades 2023 och gällde RF-SISU i Småland. I studien analyserades bland annat effekter och mervärden av samverkan mellan lokala föreningar. SISU stöttade projektet med avsikten att i ett senare skede kunna arbeta vidare med studiens frågeställningar i övriga distrikt. I slutänden bedömdes dock modellen som alltför omfattande för att kunna användas brett inom organisationen.

För närvarande finns en medarbetare på det nationella kansliet som arbetar med forskning och utveckling, kopplat till både Riksidrottsförbundet och SISU. Det rör sig om en forskningsfunktion, och man gör löpande utlysningar. Främst är det dock Riksidrottsförbundet som arbetar med dessa frågor och som också avsätter medel för detta.

För att det ska finnas en relevans för och mottagare av de analyser som görs har en modell tagits fram där verksamhetsområdescheferna presenterar förslag till de forskningsutlysningar som görs.

⁴⁶ Hedberg, M., Hafen, N., Johansson M. och Stråhlman, O. (2023). *Utvärdering och uppföljning av RF-SISU Smålands arbete med föreningsutveckling genom folkbildning*; Söderman, Johan (2021). *Folkbildning i särklass – om folkbildningsmässig särart inom idrottsrörelsen*. FOU-rapport 2021:3; Einarsson, Torbjörn (2012). *Den framgångsrika idrottsföreningen – reflektioner från fokusgruppsamtal om framgång*. FoU-rapport 2012:1.

3.3.2 Visst erfarenhetsutbyte förekommer med Folkbildningsrådet

SISU har kontakter med, och har också haft vissa erfarenhetsutbyten med Folkbildningsrådet, om frågor kopplade till kontroll och uppföljning. Hittills har dock erfarenhetsutbytet hållit sig på en relativt begränsad nivå.

3.3.3 Min bedömning

SISU har stärkt arbetet med att följa upp sin verksamhet på ett systematiskt sätt. Den risk- och väsentlighetsanalys som införts under 2024 bidrar till att rikta in arbetet där behoven av kontroll bedöms som störst. Den långsiktiga strategiska planen som ska antas under 2025 har förutsättningar att ytterligare stärka arbetet med uppföljning och utvärdering.

Inslaget av kvalitativa analyser har hittills varit litet, och kan utvecklas vidare. Genom en breddad uppföljning med kvalitativa inslag kan fler dimensioner av folkbildningsverksamheten inom SISU belysas. Den typ av externa forskarledda studier som SISU hittills finansierat ger visserligen värdefulla perspektiv på folkbildningen inom idrotten, men SISU kan även överväga att själva utveckla sin uppföljning med mer kvalitativa delar. Exempelvis kan de nuvarande deltagaruppföljningarna byggas ut eller kompletteras med mer kvalitativt orienterade frågor för att på så sätt ge en bredare bild av den folkbildningsverksamhet som bedrivs.

Referenser

Einarsson, Torbjörn (2012): *Den framgångsrika idrottsföreningen – reflektioner från fokusgruppssamtal om framgång*. FoU-rapport 2012:1.

Folkbildningsrådet (2016). *Folkbildningens frihet och värde. Metaperspektiv på folkhögskolor och studieförbund*.

Folkbildningsrådet (2023): *Omvärldsanalys – Del av kvalitetsbedömningssystemet för statsbidrag till verksamhet i studieförbunden 2025–2027*.

Folkbildningsrådet (2024): *Kvalitet och transparens för framtidens folkbildning – Folkbildningsrådets redovisning till regeringen 10 maj 2024*.

Folkbildningsrådet (2024): *Uppföljningsrapport 2024 – Folkbildningsrådets uppföljning av folkhögskolor och studieförbund som mottagare av statsbidrag*.

Folkbildningsrådet (2025): *Folkbildningsrådets uppföljning av studieförbunden – Gäller uppföljning 2025*.

Folkbildningsrådet (2025): *Folkbildningens betydelse för samhället 2024*.

Folkbildningsrådet (2025): *Utvärdering, uppföljning och granskning på Folkbildningsrådet*, promemoria 2025-04-16.

Folkbildningsrådet (2025): *Årsredovisning 2024*.

Hedberg, M., Hafen, N., Johansson M. och Stråhlman, O. (2023): *Utvärdering och uppföljning av RF-SISU Smålands arbete med föreningsutveckling genom folkbildning*.

Proposition 1990/91:82. *om folkbildning*.

SFS 2015:218. *Förordning om statsbidrag till folkbildningen*.

SISU Idrottsutbildarna (2024): *SISU Idrottsutbildarnas arbete med att säkerställa en korrekt bidragshantering – särskild återslagrapportering 2024*.

SISU Idrottsutbildarna (2025) *Samlad bedömning 2024*.

SISU Idrottsutbildarna (2025). *Årsredovisning 2024*.

SOU 2024:42, Folkbildningsutredningen. *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid*.

Strategirådet (2023) *Förslag på strategisk inriktning. Folkbildningsrådets kunskapsproduktion*.

Söderman, Johan (2021): *Folkbildning i särklass. Om folkbildningsmässig särart inom idrottsrörelsen*. FOU-rapport 2021:3, Riksidrottsförbundet.

Utbildningsdepartementet. *Riktlinjer för budgetåret 2024 avseende Folkbildningsrådet i fråga om användningen av anslagen 14:1 och 14:2 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*. (Regeringsbeslut 1:15 2023-12-14, U2023/03941 (delvis), U2023/03568)

Utbildningsdepartementet. *Riktlinjer för budgetåret 2024 avseende Studieförbundet
SISU Idrottsutbildarna i fråga om användningen av anslaget 14:1 inom
utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.* (Regeringsbeslut 1:16,
2023-12-14, U2023/03941, U2023/03569)